

MARKER KIJKHUISJES

Door Jacco Hooikammer (documentalist afdeling Collectievorming & Kennisuitwisseling)

Voor de inrichting van onze museuminterieurs baseren we ons op verschillende bronnen, zoals boedelinventarissen, reisbeschrijvingen en niet te vergeten foto's en Ansichtkaarten in ons fotoarchief. De interieurfoto's zijn geordend op plaats of streek. Van het eiland Marken zijn er ruim 100 verschillende afbeeldingen van traditionele interieurs te vinden, vooral vervaardigd tussen circa 1890 en 1944.

Kijkhuisjes voor toeristen

Over Marken is veel geschreven. Onlangs las ik het boek *Brood op de plank* (Edam, 2007), van de Marker amateur-historicus Jan Schild. In dit boek schrijft de auteur over middenstanders op Marken. Ook beschrijft hij zogenaamd de 'kijkhuisjes'. Dit zijn woningen waar toeristen tegen

een vergoeding binnen mochten kijken. Het toerisme kwam in Marken in de negentiende eeuw op gang. De Fransman Henri Havard concludeerde tijdens zijn reis rondom de Zuiderzee in 1873 dat twee Marker vrouwen hun interieur aan vreemdelingen toonden. Vanaf het eind van de negentiende eeuw zijn er steeds meer Markers die hun huis openstellen voor toeristen.

De kijkhuisjes bevonden zich vooral in de Kerkbuurt en de Havenbuurt. Deze buurten zijn vanouds de plaatsen waar de meeste toeristen komen. De interieurs zien er keurig schoon en opgeruimd uit en zijn overdadig ingericht. Het ligt voor de hand dat men graag een goede indruk maakte bij de bezoekers. De Markers wisten goed in te spelen op de gevoelens van de toeristen. Eén van de Marker vrouwen plaatste bijvoorbeeld vlak na de moord op president Kennedy een portret van Kennedy in haar

Interieur van Maritje Teerhuis-Kes, Kerkbuurt 123-124. Maritje stelde als één van de eerste Markers haar huis open voor publiek. Ansichtkaart (AA 177898) uitgegeven door J.H. Schaefer, Amsterdam.

Vrouw in streekdracht in een traditioneel interieur uit eigen collectie (foto AA 564, opname juni 1943).

Maritje Teerhuis-van Altena ('Maretje van Pieterniesie') in haar traditionele Marker interieur. Maritje exploiteerde haar interieur als 'kijkhuisje'. Foto (AA 10248) door J. Roukens, 1944.

pronkkamer om zo wat extra fooi los te peutenen bij haar (Amerikaanse) bezoekers. Niet alle Markers waren gecharmeerd van deze activiteiten. Critici noemden bijvoorbeeld de vermaarde Sijtje Boes (1895-1983), eigenares van een souvenirwinkel en kijkhuisje, smalend Ciska Boezé, om de spot te drijven met haar 'sterallures'.

Meerwaarde in andere context

In het boek zag ik veel 'bekende' interieurs terug. Wanneer we onze interieuroptnamen vergelijken met de afbeeldingen van kijkhuisjes in het boek, zien we dat ruim driekwart van onze interieurfoto's tot de kijkhuisjes behoren. Er zijn ook interieurfoto's in onze collectie die niet in een kijkhuisje zijn gemaakt. Deze geven een realistischer beeld van de wooncultuur op Marken. Er staan ketels en pannen, liggen stapels kranten en bewoners zijn aan het werk in hun daagse kleding.

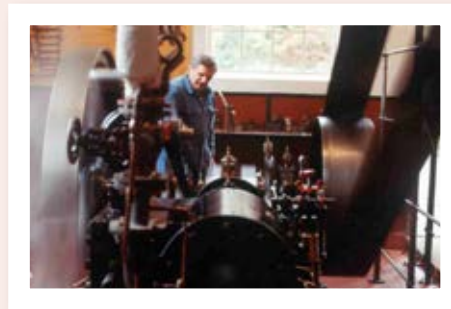
De foto's en ansichtkaarten met de kijkhuisjes zijn na deze ontdekking voor ons niet in waarde verminderd, integendeel. Bij de betreffende afbeeldingen is in de beschrijving vermeld dat we hier te maken hebben met een kijkhuisje. De kijkhuisjes geven misschien niet de meest betrouwbare indruk van een Marker interieur, maar vertellen wel iets over de geschiedenis van het toerisme op het eiland Marken en over de manier waarop Markers hun cultuur aan de buitenwereld wilden presenteren. ☺

Het interieur van Grietje Kaars-van Altena ('Grietje van Pieterniesie'), Kerkbuurt 28. Haar ouders exploiteerden dit interieur reeds voor 1900 als 'kijkhuisje'. Foto uit eigen collectie (AA 435, opname juni 1943).

ELEKTRISCHE STOOMMACHINE

door onze medewerkers en vrijwilligers op locatie

De stoommachine in Freia loopt soms zo rustig dat sommige bezoekers denken dat hij door een elektromotor aangedreven wordt. Dat het 'nep' is terwijl hier toch werkelijk een stoommachine aan het werk is. Dat moeten we dan ook wel echt even demonstreren door een van die kleppen los te zetten zodat men het geluid van de stoom kan horen, anders geloven ze het gewoon niet. ☺

IS THIS THE ZOO?

door onze medewerkers en vrijwilligers op locatie

Ik ben aan het spinnen in het Blauwe Loshoes en zie een moeder met twee zonen binnenkomen, zo te horen komen ze uit Israël. 'Oh, this is great! Beautiful!' Moeder kijkt mij aan en vraagt: 'Is this the Zoo?'... en dan mag je haar niet uitlachen. Ik vraag voor de zekerheid wat ze bedoelt en dan blijkt dat ze een afslag te vroeg hebben genomen. Na mijn uitleg hoe ze lopend de diertuin kunnen bereiken, nemen ze dankbaar afscheid. ☺